

Întâlnirea președinților secțiilor pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale ai curților de apel

București, 15 iunie 2018

MINUTA

Cuprins

I. Contract individual de muncă

1. Încetare de drept. Anularea deciziei de încetare (CA Iași)
2. Întreruperea termenelor privind aplicarea de sancțiuni disciplinare (CA Bacău)
3. Natura juridică a acțiunilor privind încadrarea în grupe de muncă (CA Cluj)

II. Drepturi bănești

1. Contestație la titlu/lămurire hotărâre privind majorări salariale (CA Timișoara)
2. Restituirea sumelor plătite de angajator în executarea unei hotărâri judecătorești desființate (CA București)
3. Calitatea procesuală pasivă a ministerelor în litigiile de muncă având ca obiect cererile de plată a unor drepturi salariale (CA Cluj)
4. Contribuția de asigurări de sănătate în cazul indemnizațiilor încasate de beneficiarii unor legi speciale (CA Galați)
5. Dreptul moștenitorilor unui cadru didactic decedat la plata sumelor prevăzute prin Legea nr. 85/2016 (CA Târgu Mureș)

III. Pensii și asigurări sociale

1. Adeverințe de venituri brute realizate de asigurat înainte de 1 aprilie 2001 (CA Constanța)
2. Contestarea în instanță a deciziei de pensionare (CA Iași)

În data de 15 iunie 2018 a avut loc la București *Întâlnirea președinților secțiilor pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale ale curților de apel*, dedicată discutării aspectelor de practică neunitară în materia dreptului muncii și asigurărilor sociale.

Curțile de apel au fost reprezentate, în principal, de președinții secțiilor specializate și de judecători desemnați din cadrul acestor secții. Din partea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a participat doamna Mihaela Georgeta Iliescu, procuror în cadrul Secției judiciare.

Dezbaterile au fost moderate de doamna prof. univ. dr. Raluca Dimitriu și doamna prof. univ. dr. Luminița Dima, formatori ai Institutului Național al Magistraturii la disciplina Dreptul muncii.

În deschiderea întâlnirii, domnul procuror Viorel Badea, Director adjunct al Institutului a subliniat că, în perioada 2019-2020, întâlnirile similare dedicate unificării practicii judiciare, dar și alte tipuri de activități – seminare, conferințe – subsumate obiectivului unificării jurisprudenței vor fi organizate în cadrul Proiectului “*Justiția 2020: profesionalism și integritate*” finanțat în cadrul Programului Operațional Capacitate Administrativă – PO CA.

În cuvântul său de introducere, doamna prof. univ. dr. Raluca Dimitriu a arătat că ultima perioadă a fost marcată de modificări legislative în această materie, de o serie de decizii ale Curții Constituționale (privind art. 56 C. muncii), dezvoltări jurisprudențiale ale Curții de Justiție a Uniunii Europene (în materia timpului de muncă) și ale Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În urma dezbaterilor, referitor la temele incluse în punctajul de discuții, s-au conturat concluziile expuse în cele ce urmează.

I. Contract individual de muncă

1. Încetare de drept. Anularea deciziei de încetare

Titlul problemei de drept¹:

Identificarea temeiului de drept aplicabil repunerii în situația anterioară ca efect al anulării de către instanță a deciziei de încetare de drept a contractului individual de muncă [art. 80 alin. (1) C. muncii ori art. 253 C. muncii]

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: contestație decizie

Acte normative incidente: art. 80 alin. (1), art. 253 C. muncii.

Cuvinte cheie: încetare de drept contract individual de muncă, reintegrare salariat, despăgubiri.

Problema de drept ridicată constă în identificarea temeiului de drept aplicabil repunerii în situația anterioară ca efect al anulării de către instanță a deciziei de încetare de drept a contractului individual de muncă [art. 80 alin. (1) C. muncii ori art. 253 C. muncii]. Repunerea în situația anterioară se poate realiza pe două căi specifice dreptului muncii, respectiv prin reintegrarea salariatului și plata de către angajator a unei despăgubiri egale cu remunerația și celelalte drepturi de care ar fi beneficiat salariatul, sau numai prin plata unor despăgubiri.

Problema este dacă textul art. 80 C. muncii comportă o aplicare și o interpretare restrânsă doar la ipoteza concedierii, ca urmare a voinței unilaterale a angajatorului în sensul art. 55 lit. c)

¹ Curtea de Apel Iași

C. muncii, respectiv secțiunile 2-5 capitolului V C. muncii ori, poate fi extins și la ipoteza încetării contractului individual de muncă în temeiul art. 55 lit. a) și art. 56 C. muncii.

În caz contrar, se pune problema dacă temeiul acordării despăgubirilor în ipoteza repunerii în situația anterioară încetării de drept a raporturilor de muncă se regăsește în art. 253 alin. (1) C. muncii, potrivit căruia: ”Angajatorul este obligat, în temeiul normelor și principiilor răspunderii civile contractuale, să îl despăgubească pe salariat în situația în care acesta a suferit un prejudiciu material sau moral din culpa angajatorului în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu sau în legătură cu serviciul.”

Opinia formatorilor INM:

Problema care se ridică privește efectele anulării de către instanță a unei decizii de încetare de drept a contractului individual de muncă. Astfel, pentru ipoteza concedierii, art. 80 alin. (1) C. muncii prevede expres că instanța va dispune anularea ei și va obliga angajatorul la plata unei despăgubiri egale cu salariile indexate, majorate și reactualizate și cu celelalte drepturi de care ar fi beneficiat salariatul. Nu există însă dispoziții privitoare la ipoteza anulării unei decizii de încetare de drept, astfel încât se ridică întrebarea dacă în acest caz ar rămâne aplicabil doar art. 253 alin. (1) C. muncii, potrivit căruia: ”Angajatorul este obligat, în temeiul normelor și principiilor răspunderii civile contractuale, să îl despăgubească pe salariat în situația în care acesta a suferit un prejudiciu material sau moral din culpa angajatorului în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu sau în legătură cu serviciul.”

În acest din urmă caz ar decurge că instanța trebuie să dispună doar despăgubiri, de natură a acoperi prejudiciul cauzat de către angajator prin emiterea deciziei de încetare anulate.

În ceea ce ne privește, apreciem că art. 80 alin. (1) C. muncii nu constituie decât o aplicație, pentru ipoteza concedierii, a principiului retroactivității efectelor nulității, consacrat sub aspectul efectelor nulității contractului² la art. 1.254 alin. (1) din Codul civil (“Contractul lovit de nulitate absolută sau anulat este considerat a nu fi fost niciodată încheiat”). Într-adevăr, dacă nulitatea contractului individual de muncă produce efecte numai pentru viitor, în contextul normelor derogatorii cuprinse în art. 57 alin. (2), nulitatea încetării contractului individual de muncă revine sub regimul dreptului comun, producând efecte retroactive.

Spre deosebire de concediere, încetarea de drept intervine nu ca urmare a unei manifestări de voință, ci a producerii unui eveniment de care legea leagă efectul încetării raportului de muncă în absența și chiar împotriva voinței părților. Decizia angajatorului de încetare a contractului de muncă nu este în fapt o decizie, ea fiind impropriu numită astfel prin art. 56 alin. (2) C. muncii. Acest act nu este expresia unei manifestări de voință, ci constituie numai o bază formală a realizării înregistrărilor în registrul de evidență a salariaților.

Ca urmare, dacă instanța constată că evenimentul de care art. 56 alin. (1) C. muncii lega încetarea de drept a contractului individual de muncă în realitate nu s-a produs, ea va anula decizia de încetare emisă de angajator ca neavând fundament legal. Pe cale de consecință, **salariatul va fi repus în situația anterioară acestei decizii, dar nu prin aplicarea extensivă a art. 80 alin. (1) C. muncii, ci prin aplicarea principiului de drept comun privind repunerea părților în situația anterioară.** Adicional, salariatul va avea **dreptul și la despăgubiri, calculate potrivit art. 253 alin. (1) C. muncii**, text care - trebuie remarcat - face la rândul său referire la dreptul comun, constituind o aplicație a acestuia.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

² Cu toate că, după cum s-a observat, nulitatea nu este o sancțiune rezervată exclusiv contractului, ci o sancțiune aplicabilă și actelor juridice cu efect unilateral. A se vedea, I. Reghini, *Câteva caractere ale nulității desprinse din reglementările noului Cod civil*, în *Dreptul* nr. 4/2014, p. 14.

➤ În cadrul dezbaterilor au fost invocate ipoteze în care contractul de muncă încetează fără a putea fi reținută culpa angajatorului – de exemplu, ca urmare a retragerii, în mod nelegal, a autorizației de către o organizație, intervenirii unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unui text de lege.

➤ În aprecierea culpei angajatorului trebuie analizat motivul care a stat la baza constatării nelegalității deciziei, denumirea dată de angajator actului – decizie de concediere sau de încetare a contractului de muncă – nefiind relevantă.

➤ Deși, din punct de vedere formal, dispozițiile art. 80 alin. (1) C. muncii nu pot fi aplicate prin analogie ipotezei anulării încetării de drept a contractului de muncă, în acest caz fiind aplicabile prevederile cu caracter general ale art. 253 C. muncii, în cuantificarea despăgubirilor instanțele nu pot face abstracție de prevederile art. 80, consecințele pentru angajat fiind identice atât în ipoteza concedierii, cât și în cea a încetării contractului de muncă.

Participanții au agreeat că, în ipoteza în care nu se poate reține culpa angajatorului, nu se pune problema acordării despăgubirilor pe temeiul art. 253 alin. (1) C. muncii, cu excepția ipotezelor în care acordarea despăgubirilor a fost recunoscută prin decizii ale Curții Constituționale, chiar în absența culpei angajatorului.

Ca propunere de lege ferenda s-a menționat consacrarea unui temei legal în Codul muncii pentru acordarea despăgubirilor în ipoteza analizată.

2. Întreruperea termenelor privind aplicarea de sancțiuni disciplinare.

Titlul problemei de drept³:

Incidența cauzei de întrerupere a termenelor de prescripție extinctivă vizând constituirea de parte civilă în procesul penal în materia termenelor prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare, în ipoteza în care angajatorul a formulat plângere penală împotriva salariatului.

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: contestație decizie de sancționare

Acte normative incidente: art. 252 alin. (1) și art. 278 alin. (1) C. muncii, art. 2.500, art. 2.537 pct. 3, art. 2545 și art. 2548 alin. (1) și (2) C. civ.

Cuvinte cheie: întrerupere prescripție extinctivă, constituire de parte civilă în procesul penal, sancționare disciplinară.

Opinia formatorilor INM⁴:

³ Curtea de Apel Bacău. Tema, în varianta inițială, trimisă de Curtea de Apel Bacău avea următorul conținut: "Dacă termenele de prescripție prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii (pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare) sunt întrerupte prin constituirea de parte civilă a angajatului (dacă s-a formulat o plângere penală prin care angajatul s-a constituit parte civilă) prin raportare la dispozițiile art. 278 C. muncii, art. 2.547 și 2.537 pct. 3 C. civ.?" Apreciem că s-a strecurat o eroare materială în modul de redactare a problemei în sensul că persoana care a formulat plângerea penală și s-a constituit parte civilă în procesul penal este angajatorul, iar nu angajatul, cum a fost consemnat.

⁴ Punctul de vedere a fost redactat de jud. Delia Narcisa Theohari, formator în cadrul Institutului Național al Magistraturii, catedra de drept civil și drept procesual civil.

Potrivit art. 252 alin. (1) C. muncii, angajatorul dispune aplicarea sancțiunii disciplinare printr-o decizie emisă în formă scrisă, în termen de 30 de zile calendaristice de la data luării la cunoștință despre săvârșirea abaterii disciplinare, dar nu mai târziu de 6 luni de la data săvârșirii faptei.

În conformitate cu art. 278 alin. (1) C. muncii, dispozițiile acestui cod se întregesc cu celelalte dispoziții cuprinse în legislația muncii și, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă prevăzute de prezentul cod, cu dispozițiile legislației civile.

Raportat la art. 2.537 pct. 3 C. civ., prescripția se întrerupe prin constituirea ca parte civilă pe parcursul urmăririi penale sau în fața instanței de judecată până la începerea cercetării judecătorești (...).

În primul rând, în legătură cu calificarea juridică a celor două termene, se impune menționarea faptului că atât în cuprinsul Deciziei nr. 71/1999 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 13 alin. (4) din Legea nr. 1/1970 privind organizarea și disciplina muncii în unitățile socialiste de stat⁵, cât și în cel al Deciziei nr. 743/2011 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 252 alin. (1) din Legea nr. 53/2003⁶, pronunțate de Curtea Constituțională, acestea sunt apreciate drept *termene de prescripție a răspunderii disciplinare*.

În ceea ce privește Decizia nr. 16/2012, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, în recurs în interesul legii⁷, în cuprinsul acesteia, termenele în discuție sunt calificate drept termene de prescripție, fără nicio altă precizare în privința tipului prescripției, respectiv prescripție a răspunderii disciplinare sau prescripție extinctivă a dreptului la acțiune. Din moment ce Înalta Curte de Casație și Justiție a făcut trimitere expresă la deciziile Curții Constituționale menționate anterior, apreciem că termenele vizate au fost considerate termene de prescripție a răspunderii disciplinare.

Urmând aceeași linie de gândire, o parte a doctrinei juridice⁸ a considerat aceste termene drept termene de drept material, cărora li se aplică, prin analogie, normele din materia prescripției răspunderii penale. Apreciem că acestei opinii i se poate aduce drept contraargument însuși art. 278 alin. (1) C. muncii, potrivit căruia dispozițiile Codului muncii se întregesc cu celelalte dispoziții cuprinse în legislația muncii și, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă prevăzute de prezentul cod, cu *dispozițiile legislației civile*.

Observăm că niciunul dintre cele două termene nu este legat de introducerea unei acțiuni în justiție, astfel că natura lor juridică nu poate fi de termene de prescripție extinctivă a dreptului material la acțiune, ci doar de decădere de drept substanțial, prescripția extinctivă fiind întotdeauna în corelație cu un drept material la o acțiune în justiție.

Astfel, potrivit art. 2.500 alin. (1) C. civ., dreptul material la acțiune (...) se stinge prin prescripție, dacă nu a fost exercitat în termenul stabilit de lege. În conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, în sensul acestui titlu, prin drept la acțiune se înțelege dreptul de a constrânge o persoană, *cu ajutorul forței publice*, să execute o anumită prestație, să respecte o anumită situație juridică sau să suporte orice altă sancțiune civilă, după caz.

În ipoteza dată, decizia de sancționare disciplinară nu este emisă cu ajutorul forței publice, ci de către angajator, în virtutea prerogativelor sale disciplinare, termenele nefiind stabilite în legătură cu exercitarea unei acțiuni în justiție, ci cu aplicarea sancțiunii disciplinare. Pentru emiterea deciziei de sancționare și, implicit, pentru aplicarea unei sancțiuni disciplinare, nu este prevăzută o acțiune în justiție.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial nr. 352 din 26 iulie 1999.

⁶ Publicată în Monitorul Oficial nr. 579 din 16.08.2011.

⁷ Publicată în Monitorul Oficial nr. 817 din 5 decembrie 2012.

⁸ Al. Țiclea, Contractul individual de muncă, în "Dreptul muncii", p. 510, citat de M. Nicolae în Tratat de prescripție extinctivă, Ed. Universul juridic, București, 2010, p. 872.

În cazul prescripției extinctive, termenul este alăturat dreptului material la acțiune, iar nu dreptului subiectiv, care nu este afectat de expirarea acestuia. În cazul decăderii de drept substanțial, în schimb, termenul este alăturat dreptului subiectiv, iar nu dreptului material la acțiune.

Dreptul de a aplica o sancțiune disciplinară constituie un drept potestativ⁹ al angajatorului, ce se materializează într-un act unilateral reprezentat de decizia de sancționare.

În situația în care dreptul potestativ trebuie exercitat într-un anumit termen legal sau convențional, în caz de nerespectare a acestuia, intervine decăderea. Astfel, potrivit art. 2.545 C. civ., prin lege sau prin voința părților se pot stabili termene de decădere pentru exercitarea unui drept sau săvârșirea unor acte unilaterale; neexercitarea dreptului subiectiv înăuntrul termenului stabilit atrage pierderea lui, iar în cazul actelor unilaterale, împiedicarea, în condițiile legii, a săvârșirii lor.

Dacă actul unilateral prin intermediul căruia se realizează dreptul potestativ este efectuat după expirarea termenului, iar decăderea este invocată și aplicată, săvârșirea actului unilateral este împiedicată. Astfel, în cazul actului juridic unilateral, sancțiunea care îl afectează, în urma incidenței decăderii, este nulitatea.

Urmând definiția decăderii de drept substanțial ce rezultă din efectele aplicării acestei instituții juridice prevăzute de art. 2545 C. civ., rezultă că termenele prevăzute pentru exercitarea dreptului potestativ al aplicării sancțiunii disciplinare sunt de decădere, iar decizia de sancționare emisă cu încălcarea acestor termene este lovită de nulitate, drept consecință a incidenței decăderii.

Este de subliniat faptul că termenele în discuție sunt de decădere de drept substanțial, iar nu de decădere de drept procesual, întrucât acestea din urmă sunt stabilite pentru efectuarea unui act de procedură, ceea ce implică cu necesitate demararea procesului civil. De altfel, art. 275 C. muncii prevede că dispozițiile prezentului titlu (jurisdicția muncii – *n.n.*) se completează cu prevederile Codului de procedură civilă, trimiterea fiind făcută, prin urmare, în legătură exclusiv cu titlul vizând jurisdicția muncii, iar nu și cu referire la alte titluri ale Codului muncii în privința cărora se aplică, ca drept comun, legislația civilă.

Singurul termen de prescripție extintivă reglementat de art. 252 C. muncii este cel din alin. (5), care prevede că decizia de sancționare poate fi contestată de salariat la instanțele judecătorești competente în termen de 30 de zile calendaristice de la data comunicării.

Prin urmare, **termenele prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii**, fiind termene de decădere de drept substanțial, **nu se întrerup prin constituirea ca parte civilă în procesul penal**, nefiind aplicabil art. 2.537 pct. 3 C. civ.

În domeniul întreruperii termenelor de decădere de drept substanțial sunt incidente norme speciale, respectiv art. 2.548 alin. (3) C. civ., potrivit căroră, atunci când realizarea dreptului presupune exercitarea unei acțiuni în justiție, termenul este întrerupt pe data introducerii cererii de chemare în judecată sau de arbitrare ori de punere în întârziere, după caz, dispozițiile privitoare la întreruperea prescripției fiind aplicabile în mod corespunzător. Din moment ce emiterea deciziei de sancționare disciplinară nu presupune exercitarea unei acțiuni în justiție, *termenele instituite de art. 252 alin. (1) C. muncii nu sunt susceptibile de întrerupere*, fiind aplicabilă regula în materie consacrată de art. 2548 alin. (1) C. civ., respectiv aceea că termenele de decădere nu sunt supuse (...) întreruperii, dacă prin lege nu se dispune altfel.

În ultimul rând, și dacă s-ar considera, cu nesocotirea, în opinia noastră, a noțiunii de prescripție extintivă a dreptului material la acțiune, astfel cum aceasta este reglementată de Codul civil, că termenele prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii sunt termene de prescripție

⁹ Dreptul potestativ este acea prerogativă legală sau convențională care conferă titularului său (*potentior*) puterea de a constitui, modifica, consolida sau stinge o situație juridică, printr-un act unilateral de natură să afecteze și interesele altor persoane. A se vedea, în acest sens, *M. Avram*, Actul unilateral în dreptul privat, Ed. Hamangiu, București, 2006, p. 144.

extinctivă, acestea nu ar fi oricum întrerupte prin constituirea angajatorului ca parte civilă în procesul penal declanșat împotriva salariatului.

Astfel, angajarea răspunderii patrimoniale a salariatului pentru repararea prejudiciului produs angajatorului decurgând din săvârșirea unei fapte penale și angajarea răspunderii disciplinare a salariatului izvorâte din comiterea aceleiași fapte sunt instituții juridice distincte, cu condiții de exercitare și rațiuni de instituire diferite. Lipsa de diligență sau, dimpotrivă, diligența în antrenarea uneia dintre cele două răspunderi nu produce efecte juridice în privința celeilalte.

NOTĂ: Așa cum am arătat, în Decizia nr. 71/1999, Curtea Constituțională a denumit termenele prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii drept „termene de prescripție a răspunderii disciplinare”, însă natura juridică a acestora nu este de prescripție extinctivă, ci de decădere de drept substanțial. Prin urmare, le sunt aplicabile regulile generale privitoare la aceste din urmă termene.

Totuși, trebuie precizat faptul că acestor termene prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii le sunt aplicabile și regulile speciale prevăzute de Codul muncii, cum este cazul dispozițiilor art. 49 alin. (6) C. muncii, potrivit cărora în cazul suspendării contractului individual de muncă se suspendă toate termenele care au legătură cu încheierea, modificarea, executarea sau încetarea contractului individual de muncă, cu excepția situațiilor în care contractul individual de muncă încetează de drept.

Astfel, potrivit art. 2.548 alin. (1) C. civ., termenele de decădere nu sunt supuse suspendării și întreruperii, *dacă prin lege nu se dispune altfel*. În cazul concret analizat, art. 49 alin. (6) C. muncii derogă de la regula de drept comun privind nesuspendarea termenelor de decădere de drept material, instituind un caz particular de suspendare a acestora.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Participanții au agreeat, în unanimitate, soluția expusă în opinia formatorilor INM, în sensul că, indiferent de calificarea dată termenelor prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii, constituirea angajatorului ca parte civilă în procesul penal nu întrerupe termenul în care poate fi angajată răspunderea disciplinară a angajatului, cele două tipuri de răspunderi – penală și disciplinară reprezentând instituții distincte, cu un regim juridic diferit.

Referitor la natura termenelor prevăzute de art. 252 alin. (1) C. muncii s-a menționat că natura juridică a celor două termene – de 30 de zile și, respectiv, 6 luni – face în continuare obiect de controversă în literatura de specialitate, în timp ce practica judiciară le tratează, de regulă, ca termene de prescripție extinctivă. Participanții au agreeat că, raportat la Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 16/2012, care face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr. 71/1999 și nr. 743/2011, termenele în discuție pot fi calificate termene de prescripție a răspunderii disciplinare, având natura și regimul juridic ale termenelor de decădere de drept substanțial.

3. Natura juridică a acțiunilor privind încadrarea în grupe de muncă.

Titlul problemei de drept¹⁰:

Calificarea acțiunii având ca obiect constatarea încadrării activității desfășurate în grupe superioare de muncă drept litigiu de muncă sau litigiu de asigurări sociale.

Materia: civil

¹⁰ Curtea de Apel Cluj.

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: acțiune în constatare

Acte normative incidente: Ordinul nr. 50/1990, art. 35 C. proc. civ.

Cuvinte cheie: acțiune în constatare, grupe de muncă, litigiu de muncă, litigiu de asigurări sociale.

După pronunțarea Deciziei în recurs în interesul legii nr. 2/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție prin care s-a stabilit că justifică legitimare procesuală pasivă casele teritoriale de pensii în acțiunile privind constatarea încadrării activității desfășurate în grupele I și a II-a de muncă, atunci când angajatorul nu mai există din punct de vedere juridic (lichidat, radiat) și nu există documente primare, s-a pus problema naturii juridice a litigiului (litigiu de muncă sau litigiu de asigurări sociale), având în vedere existența unor reglementări diferite din punct de vedere procedural în cazul celor două tipuri de litigii.

Astfel, s-au formulat opinii în sensul că acțiunile în constatare formulate în contradictoriu cu Casele Județene de Pensii, având ca obiect constatarea activității desfășurate în grupe de muncă sunt:

- litigii de muncă;
- litigii de asigurări sociale;
- litigii având o natură mixtă, neputând fi calificat ca reprezentând un litigiu exclusiv de muncă ori ca litigiu de asigurări sociale. Astfel, s-a apreciat că „litigiul dintre un fost salariat al unui angajator care nu mai există din punct de vedere juridic (fiind radiat) și Casa Județeană de Pensii, având ca obiect constatarea activității desfășurate în grupe superioare de muncă, are o natură mixtă, neputând fi calificat ca reprezentând un litigiu exclusiv de muncă ori ca litigiu de asigurări sociale.”

Opinia formatorilor INM:

Prin Decizia în recurs în interesul legii nr. 2/2016, privind reconstituirea vechimii în muncă când angajatorul a fost desființat (lichidat, radiat)¹¹, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că în cauzele privind constatarea încadrării activității desfășurate în grupele I și a II-a de muncă, dacă angajatorul a fost desființat în urma procedurilor de insolvență, finalizate cu radierea din registrele specifice, au legitimare procesuală pasivă casele teritoriale de pensii, în situația în care nu există documente primare. Pentru a hotărî astfel, Înalta Curte a apreciat că „și dacă nu este debitor în raportul juridic de drept substanțial, întrucât nu este parte în raportul juridic de muncă și nu are, printre atribuțiile stabilite în sarcina sa prin art. 139 din Legea nr. 263/2010, cu modificările și completările ulterioare, și pe cea a recunoașterii vechimii în muncă, casa teritorială de pensii reprezintă singura entitate chemată să valorifice aspectele ce țin de vechimea în muncă în procesul de stabilire a drepturilor de pensie. Ca atare, în cazul dispariției, din punct de vedere juridic, a angajatorului, este și singura persoană interesată să se opună la valorificarea drepturilor pretinse de angajat, în ipoteza în care acestea nu ar fi conforme cu dispozițiile legale în materie, și, în consecință, singura entitate care trebuie să stea în procesul de recunoaștere a acestor drepturi”.

A rămas însă deschisă problema naturii juridice ale unei astfel de acțiuni. Motivul pentru care această problemă este dificilă îl constituie tocmai faptul că însăși decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost emisă mai mult din rațiuni practice decât teoretice. Ca urmare, nu este ușor de construit o argumentație teoretică fără greșeală pe un fundament care a urmărit doar să răspundă unor dificultăți practice, pornind de la premisa că singurele entități interesate să se opună la valorificarea drepturilor pretinse de angajat sunt casele de pensii.

¹¹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 263 din 7 aprilie 2016

Opinia formulată, potrivit căreia astfel de litigii au o natură mixtă, neputând fi calificate ca fiind exclusiv de muncă ori exclusiv de asigurări sociale poate fi susținută teoretic, dar ea nu rezolvă întru totul problemele practice privitoare la aplicabilitatea normelor procedurale specifice. Apreciem că acestea nu se pot combina, fiind necesară utilizarea fie a normelor procesuale specifice litigiilor de asigurări sociale, fie a celor specifice litigiilor de muncă.

În acest context, apreciem că litigiul are **natura juridică a unui litigiu de muncă**. Este adevărat, casa teritorială de pensii nu este și nu a fost parte în raportul de muncă al persoanei în cauză. Totuși, cel care avea obligația de încadrare a activității desfășurate în grupe de muncă era angajatorul, astfel încât salariatul caută, cu prilejul acestui litigiu, să valorifice drepturi ce decurg nemijlocit din raportul său de muncă. Ar fi făcut-o în contradictoriu cu angajatorul său, dacă acesta ar mai fi existat, și atunci nu ar mai fi fost dubii privind natura juridică a litigiului. Doar desființarea angajatorului și impedimentele de ordin practic fac ca angajatul să nu aibă cui i se adresa în acest caz, decât caselor de pensii. Este ceea ce indirect admite și Înalta Curte, în cuprinsul deciziei citate, fundamentându-și soluția pe legislația muncii.

Apreciem, în concluzie, că astfel de litigii, deși sunt promovate în contradictoriu cu casele de pensii, au natura juridică a unor litigii de muncă.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

➤ *În practică, problema calificării litigiilor în discuție prezintă consecințe practice în ceea ce privește termenele de declarare a căilor de atac, sarcina probei, compunerea completului/competența specializată soluționare a cererilor.*

➤ *Stabilirea naturii litigiului trebuie realizată în considerarea obiectului acțiunii, și nu a persoanei pârâtului: angajator sau casa de pensii.*

➤ *În practică, de cele mai multe ori acțiunile în constatarea încadrării activității desfășurate în grupe superioare de muncă sunt însoțite de un capăt de cerere prin care se contestă decizia casei de pensii prin care au fost stabilite drepturile de pensie fără luarea în considerare a perioadei respective ca fiind desfășurată în astfel de grupe de muncă. În acest context, cele statuate prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 2/2016 a avut în vedere rațiuni de finalitate și opozabilitate față de casele de pensii a recunoașterii încadrării în grupele superioare de muncă.*

Participanții au agreat soluția exprimată în opinia formatorilor INM, în sensul calificării acestor litigii ca litigii de muncă.

II. Drepturi bănești

1. Contestație la titlu/lămurire hotărâre privind majorări salariale.

Titlul problemei de drept¹²:

Admisibilitatea căii procedurale a contestației la titlu, respectiv a lămuririi hotărârii în sensul specificării faptului că indexările menționate în hotărârea judecătorească ce constituie titlu executoriu au fost și rămân incluse în indemnizația de încadrare lunară.

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: contestație la executare, lămurire hotărâre

¹² Curtea de Apel Timișoara.

Acte normative incidente: art. 443 și art. 712 alin. (2) noul C. proc. civ., art. 437 și art. 701 alin. (2) C. proc. civ. 1865.

Cuvinte cheie: contestație la titlu, lămurire hotărâre, includere indexări în indemnizația de încadrare lunară.

Reclamanții au chemat în judecată angajatorul precum și părțile care au figurat în litigiul ce a avut ca obiect plata diferențelor salariale de 5%, 2% și 11%, majorări reglementate de dispozițiile O.G. nr. 10/2007, solicitând ca, pe calea contestației la titlu reglementate de dispozițiile vechiului Cod de procedură civilă [art. 701 alin. (2) C. proc. civ. 1865], să se lămurească dispozitivul hotărârii în sensul că indexările menționate în titlul executoriu au fost și rămân incluse în indemnizația de încadrare lunară.

De asemenea, o altă procedură utilizată de reclamanți în scopul menționat anterior este cea a lămuririi hotărârii judecătorești, reglementată de art. 437 C. proc. civ. 1865. De menționat este că pârâții au fost obligați să plătească reclamanților diferențe salariale rezultate din aplicarea majorărilor de 5% începând cu 01.01.2007 în raport de luna decembrie 2006, de 2% începând cu 01.04.2007 în raport de luna martie 2007 și de 11% începând cu 01.10.2007 în raport cu luna septembrie 2007, actualizate în raport cu rata inflației la data plății.

Opinia formatorilor INM:

Ordonanța Guvernului nr. 10/2007 privind creșterile salariale ce se vor acorda în anul 2007 personalului bugetar salarizat potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 24/2000 privind sistemul de stabilire a salariilor de bază pentru personalul contractual din sectorul bugetar și personalului salarizat potrivit anexelor nr. II și III la Legea nr. 154/1998 privind sistemul de stabilire a salariilor de bază în sectorul bugetar și a indemnizațiilor pentru persoane care ocupă funcții de demnitate publică¹³, prevede în art. 1 că “în anul 2007, salariile de bază ale personalului contractual din sectorul bugetar (...) se majorează în 3 etape, astfel:

- a) cu 5% începând cu data de 1 ianuarie 2007, față de nivelul din luna decembrie 2006;
- b) cu 2% începând cu data de 1 aprilie 2007, față de nivelul din luna martie 2007;
- c) cu 11% începând cu data de 1 octombrie 2007, față de nivelul din luna septembrie 2007”.

Cu privire la aceste dispoziții s-a ridicat problema măsurii în care se poate utiliza contestația la titlu sau procedura lămuririi hotărârilor judecătorești, în sensul de a se prevedea că aceste indexări sunt incluse în indemnizațiile de încadrare lunară.

Într-adevăr, problema s-a ridicat și în fața altor curți de apel din țară, cum ar fi bunăoară Curtea de Apel Iași (Decizia nr. 83 din 20 septembrie 2017).

Cu referire la contestația la titlu, prin intermediul acesteia se pot pretinde lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea titlului executoriu, fără a se modifica situația lămurită definitiv, cu putere de lucru judecat. Înalta Curte, într-o decizie de speță, a precizat că, prin acest mijloc procedural, nu pot fi invocate motive referitoare la chestiuni de fond, care să pună în discuție, în fața instanței de executare, legalitatea și temeinicia titlului executoriu, deoarece, prin aceasta, s-ar aduce atingere puterii de lucru judecat. După cum a arătat Înalta Curte de Casație și Justiție, „prin acest mijloc procedural, însă, nu pot fi invocate motive referitoare la chestiuni de fond, care să pună în discuție, în fața instanței de executare, legalitatea și temeinicia titlului executoriu, deoarece, prin aceasta, s-ar aduce atingere puterii de lucru judecat. Deci, câtă vreme s-a pronunțat o hotărâre definitivă și irevocabilă, considerentele avute în vedere de instanță la pronunțarea ei nu mai pot fi cenzurate pe calea contestației la executare, prin antamarea, din nou, a problemelor de fond, care nu pot fi cercetate decât cu ocazia constituirii titlului sau, eventual, în căile de atac. Contestația la executare reprezintă, deci, o

¹³ Publicată în Monitorul Oficial nr. 80 din 1 februarie 2007

acțiune prin care părțile și cei interesați pot cere lămurirea titlului sau pot invoca incidente în legătură cu urmărirea însăși, fără ca prin intermediul acestei cereri instanța să poată reanaliza fondul pricinii, rezolvat pe calea titlului a cărui executare este în derulare sau să procedeze, eventual, la constituirea unui alt titlu, prin soluționarea raporturilor litigioase, chiar între părțile implicate în executare”¹⁴. Aceste statuări își mențin valabilitatea și în ceea ce privește procedura lămuririi hotărârii judecătorești.

Procentele prevăzute de art. 1 din Ordonanța Guvernului nr. 10/2007 cu titlul de creșteri salariale se aplică la valoarea de referință sectorială. Odată acordată o creștere salarială, aceasta rămâne inclusă în valoarea de referință sectorială. Dar, chiar dacă asupra acestui aspect nu ar exista dubii, o problemă distinctă o poate reprezenta identificarea căii procesuale corect de urmat.

Astfel, întrebarea privește măsura în care se pot utiliza mecanismele procedurale specificate, în sensul de a se afirma clar că indexările menționate în titlul executoriu au fost și rămân incluse în indemnizația de încadrare lunară.

Se ridică, astfel, problema dacă nu cumva astfel s-ar depăși limitele analizei circumscrise contestației la titlu sau, după caz, procedurii lămuririi hotărârii judecătorești, ajungându-se la rejudecarea fondului, instanța fiind astfel chemată să procedeze la reinterpretarea aceluiași prevederi legale pe care le-a interpretat deja prin hotărâre rămasă definitivă. Altfel spus, dacă solicitarea de a se preciza că aceste creșteri sunt și rămân incluse în indemnizația de încadrare lunară nu ar fi putut forma obiectul unei căi de atac, iar nu al procedurilor specificate. Premisa o constituie ipoteza în care instanța nu s-a pronunțat limpede, în dispozitivul hotărârii, cu privire la modul în care urmează a se realiza creșterea salarială. Dacă instanța s-a pronunțat cu claritate, de exemplu în sensul că respectiva creștere se aplică exclusiv pentru anul 2007 și că indexările nu se includ în indemnizațiile de încadrare lunară, nu mai poate fi utilizată calea unei simple contestații la titlu sau a unei acțiuni în lămurirea hotărârii.

Dacă problema nu constă decât în devoalarea intenției reale a instanței la data redactării hotărârii, premisa de la care se pornește în formularea unei astfel de acțiuni/contestații o constituie tocmai faptul că ea ar putea fi interpretată în mai multe feluri. Astfel, aceeași hotărâre judecătorească ar putea fi interpretată atât în sensul că creșterile totalizând 18% se acordă exclusiv pe parcursul anului 2007, cât și că ele rămân incluse în valoarea de referință a categoriei respective de personal. Atunci când i se solicită instanței să lămurească înțelesul hotărârii, i se cere, practic, să elimine varianta incorectă, ceea ce nu constituie o cale de atac, ci doar o explicitare a modalității în care a înțeles aceasta – pe fondul unor reglementări juridice imprecise – să interpreteze textul de lege. În concluzie, apreciem că procedurile în discuție sunt admisibile pentru clarificarea hotărârii judecătorești în sensul indicat.

Apreciem, de asemenea, ca lipsită de relevanță intervenția de acte administrative ulterioare, chiar necontestate.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

1. Cu privire la posibilitatea includerii indexărilor prevăzute de O.G. nr. 10/2007 în indemnizațiile de încadrare lunară, participanții au agreeat soluția expusă în opinia formatorilor INM, în sensul că, odată acordată creșterea salarială, aceasta rămâne inclusă în valoarea de referință sectorială.

2. Cu privire la admisibilitatea contestației la titlu, respectiv lămuririi înțelesului, întinderii sau aplicării dispozitivului hotărârii/titlului a fost agreeată soluția expusă în opinia formatorilor INM, în sensul că lămurirea titlului executoriu, indiferent că se realizează pe calea contestației la titlu sau a procedurii prevăzute de art. 443 C.proc.civ. este admisibilă

¹⁴ Secția a II-a civilă, Decizia nr. 355 din 4 februarie 2015.

doar în ipoteza titlurilor neclare, respectiv a unui dispozitiv al hotărârii judecătorești neclar cu privire la modul în care urmează a se realiza creșterea salarială. Atunci când dispozitivul hotărârii nu lasă loc la interpretări, partea nemulțumită nu are la dispoziție decât calea de atac pentru a obține modificarea soluției.

Pentru lămurirea dispozitivului hotărârii judecătorești partea are la dispoziție:

➤ *Anterior demarării procedurii de executare silită, exclusiv mijlocul procedural prevăzut de dispozițiile art. 443 C.proc. civ., nu și contestația la titlu. Contestația la titlu, potrivit dispozițiilor art. 712 alin. (2) C.proc.civ., constituie o formă a contestației la executare, prin urmare, câtă vreme nu a fost demarată procedura de executare silită, prin introducerea unei cereri de executare la executorul judecătoresc, contestația la titlu nu poate fi primită.*

➤ *După demararea executării silite, ambele căi procedurale menționate, cu respectarea dispozițiilor art. 712 alin. (2) C.proc.civ.*

Lămurirea titlului poate fi solicitată pe tot parcursul executării silite – în cadrul termenului de prescripție a executării silite – până la încetarea acesteia, moment care coincide cu cel al satisfacerii integrale a creanței.

2. Restituirea sumelor plătite de angajator în executarea unei hotărâri judecătorești desființate.

Titlul problemei de drept¹⁵

Incidența instituției plății nedatorate sau a întoarcerii executării în cauzele privind restituirea sumelor plătite de angajator, voluntar, în executarea unei hotărâri judecătorești, desființate ulterior în calea de atac.

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: acțiune în răspundere patrimonială, întoarcerea executării silite

Acte normative incidente: art. 256 alin. (1) și art. 278 alin. (1) C. muncii, art. 1344 și art. 1635 alin. (1) C. civ., art. 723 alin. (1) și art. 724 C. proc. civ.

Cuvinte cheie: plată nedatorată, întoarcerea executării, executare voluntară.

Opinia formatorilor INM¹⁶:

În ceea ce privește textele legale aplicabile acțiunii în răspundere patrimonială vizate, potrivit art. 256 alin. (1) C. muncii, salariatul care a încasat de la angajator o sumă nedatorată este obligat să o restituie.

În conformitate cu art. 278 alin. (1) C. muncii, dispozițiile acestui cod se întregesc cu celelalte dispoziții cuprinse în legislația muncii și, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de muncă prevăzute de prezentul cod, cu dispozițiile legislației civile.

Data fiind completarea dispozițiilor Codului muncii cu cele din legislația civilă, art. 256 alin. (1) C. muncii se întregește cu prevederile legale în materia instituției civile a plății nedatorate reglementate de art. 1341 - 1344 C. civ.

Astfel, art. 1344 C. civ. prevede că restituirea plății nedatorate se face potrivit dispozițiilor art. 1635 - 1649 C. civ. În conformitate cu art. 1635 alin. (1) C. civ., restituirea prestațiilor are loc ori de câte ori cineva este ținut, în virtutea legii, să înapoieze bunurile primite fără drept ori din eroare sau în temeiul unui act juridic desființat ulterior cu efect retroactiv ori

¹⁵ Curtea de Apel București.

¹⁶ Punctul de vedere a fost redactat de jud. Delia Narcisa Theohari, formator în cadrul Institutului Național al Magistraturii, catedra de drept civil și drept procesual civil.

ale cărui obligații au devenit imposibil de executat din cauza unui eveniment de forță majoră, a unui caz fortuit ori a unui alt eveniment asimilat acestora.

În ceea ce privește dispozițiile legale incidente în materia întoarcerii executării, potrivit art. 723 alin. (1) C. proc. civ., în toate cazurile în care se desființează titlul executoriu sau însăși executarea silită, cel interesat are dreptul la întoarcerea executării, prin restabilirea situației anterioare acesteia; cheltuielile de executare pentru actele efectuate rămân în sarcina creditorului.

În conformitate cu art. 724 alin. (1) C. proc. civ., în cazul în care instanța judecătorească a desființat titlul executoriu sau însăși executarea silită, la cererea celui interesat, va dispune, prin aceeași hotărâre, și asupra restabilirii situației anterioare executării. Alin. (2) al aceluiași articol prevede că, dacă instanța care a desființat hotărârea executată a dispus rejudecarea în fond a procesului și nu a luat măsura restabilirii situației anterioare executării, această măsură se va putea dispune de instanța care rejudecă fondul. Dacă nu s-a dispus restabilirea situației anterioare executării în condițiile alin. (1) și (2), cel îndreptățit o va putea cere, pe cale separată, instanței de executare (...) [alin. (3) C. proc. civ.].

Subiectul temei privește temeiul juridic al acțiunii promovate de angajator în contradictoriu cu salariatul pentru restituirea sumelor achitate de primul celui de-al doilea, în mod voluntar, în baza unei hotărâri judecătorești de primă instanță [executorii provizorii de drept, potrivit art. 448 alin. (1) pct. 2 C. proc. civ.], care ulterior este desființată în calea de atac.

Pentru a răspunde acestei probleme este necesară conturarea domeniului de incidență a instituției întoarcerii executării în raport de cel al plății nedatorate.

Întoarcerea executării este o instituție juridică aplicabilă plăților nedatorate efectuate ulterior începerii executării silite, în temeiul unui titlu executoriu, indiferent dacă plata a fost efectuată voluntar sau silit. Instituția civilă a plății nedatorate reglementată de art. 1341 - 1344 C. civ. este aplicabilă unei astfel de plăți efectuate anterior începerii executării silite.

Argumentele care stau la baza acestor concluzii sunt următoarele¹⁷:

- locul plasării instituției întoarcerii executării în Cartea a V-a a Codului de procedură civilă, intitulată "Despre executare silită" și modul în care sunt expuse condițiile necesare nașterii dreptului la întoarcerea executării, ce fac referire la instituția executării silite, determină concluzia că *întoarcerea executării presupune ca premisă demararea executării silite, prin sesizarea organului de executare*;

Împrejurarea că cerința desființării titlului executoriu este prevăzută în mod alternativ cu cea a desființării executării silite înseși nu conduce la concluzia certă că simpla desființare a unui titlu executoriu, fără a fi începută executarea silită, este de natură să determine incidența instituției întoarcerii executării, ci indică numai faptul că desființarea executării silite înseși conferă dreptul la întoarcerea executării, independent dacă titlul executoriu a fost sau nu desființat. În ipoteza în care a fost desființat titlul executoriu, toate actele de executare efectuate în baza acestuia sunt desființate de drept, ca regulă, potrivit art. 643 teza I C. proc. civ., fără a se mai impune pronunțarea unui hotărâri judecătorești care să dispună anularea executării silite înseși.

Chiar dacă art. 724 alin. (1) și (2) C. proc. civ. nu impun, drept condiție pentru restabilirea situației anterioare executării, sesizarea organului de executare, o atare cerință este subînțeleasă, în contextul incidenței instituției întoarcerii executării, ce implică demararea executării silite. Astfel, posibilitatea exercitării dreptului la întoarcerea executării, recunoscută debitorului în ipoteza desființării titlului executoriu, inclusiv în judecarea căii de atac sau în

¹⁷ Pentru o analiză detaliată a subiectului în discuție, a se vedea B. Dumitrache, D. Theohari, Calificarea cererii de restituire a unei plăți efectuate voluntar în temeiul unui titlu executoriu desființat. Cerere privitoare la plata nedatorată sau întoarcerea executării, articol publicat în Executarea silită, dificultăți și soluții practice, Ed. Universul juridic, 2016, volum coordonat de prof. univ. dr. Evelina Oprina și drd. Vasile Bozeșan.

rejudicarea în fond a procesului, după desființarea hotărârii executate (titlu executoriu), poate fi interpretată drept o facilitate procedurală pusă la îndemâna sa, dată fiind nelegala începere a executării silită. Astfel, debitorul este tentat să execute voluntar obligația cuprinsă în titlul executoriu, observând că s-a început executarea silită împotriva sa, tocmai pentru a nu suporta cheltuieli de executare într-un quantum ridicat, deși contestă valabilitatea unui asemenea titlu, nelegalitate confirmată ulterior prin desființarea titlului de către instanța judecătorească.

În situația în care însă executarea silită nu a fost demarată, iar debitorul a executat de bunăvoie, ulterior plății fiind desființat titlul executoriu, riscul suportării unor cheltuieli de executare neexistând, art. 724 alin. (1) și (2) C. proc. civ. nu mai este aplicabil, nefiind incidentă instituția întoarcerii executării, ci cea a plății nedatorate, ce implică, pentru restabilirea situației anterioare, promovarea unui proces distinct de cel în care a fost desființat titlu executoriu.

Capitolul pe care Codul de procedură civilă îl dedică instituției întoarcerii executării nu este decât un ultim capitol din setul de dispoziții generale aplicabile executării silită. Interpretarea sistematică obligă la o asemenea constatare cu titlu de argument în favoarea tezei că singurul text din materia executării silită care se ocupă de secvența plății făcute anterior începerii procedurii execuționale este art. 622 alin. (2) C. proc. civ. Acest text, care vizează accesul creditorului la executare silită ca unul determinat de lipsa unei plăți făcute de bunăvoie, nu este, însă, o componentă a reglementării în materie execuțională, ci un preambul al acesteia.

- denumirea instituției juridice analizate este "întoarcerea executării", iar nu "întoarcerea executării silită", după demararea executării silită, plata putând fi efectuată de debitor și voluntar, iar nu numai silit;

În sprijinul acestei afirmații, se impune menționarea unui text de lege ce permite executarea voluntară ulterior începerii executării silită. Astfel, potrivit 670 alin. (2) C. proc. civ., (...) debitorul va fi ținut să suporte cheltuielile de executare stabilite sau, după caz, efectuate după înregistrarea cererii de executare și până la data realizării obligației stabilite în titlul executoriu, chiar dacă el a făcut plata în mod voluntar; cu toate acestea, în cazul în care debitorul, somat potrivit art. 668, a executat obligația de îndată sau în termenul acordat de lege, el nu va fi ținut să suporte decât cheltuielile pentru actele de executare efectiv îndeplinite, precum și onorariul executorului judecătoresc și, dacă este cazul, al avocatului creditorului, proporțional cu activitatea depusă de aceștia.

- instituția întoarcerii executării reglementează situația cheltuielilor de executare, în cuprinsul art. 722 alin. (1) teza finală C. proc. civ., în sensul că cele vizând actele de executare efectuate rămân în sarcina creditorului;

Existența unor cheltuieli de executare implică, cu necesitate, începerea executării silită, iar, raportat la art. 670 alin. (2) C. proc. civ., aceste cheltuieli de executare se suportă și în ipoteza unei plăți voluntare efectuate după începerea executării silită.

Explicația rezidă în aceea că, fiind ocazionate de o procedură execuțională deja în curs la data la care debitorul a luat inițiativa de a plăti, cheltuielile de executare silită sancționează culpa procesuală a acestuia, culpă manifestată, în termenii specifici executării silită, printr-o neexecutare de bunăvoie anterioară începerii procedurii execuționale.

Plata făcută de bunăvoie și înainte de sesizarea organului de executare nu comportă cheltuieli de executare silită. Soluția decurge din interpretarea *a contrario* a dispozițiilor art. 670 alin. (2) C. proc. civ., care permit creditorului să impute debitorului cheltuieli de executare silită numai din momentul în care s-a adresat executorului judecătoresc prin depunerea cererii de executare silită; or, potrivit art. 622 alin. (2) C. proc. civ., creditorul se adresează executorului judecătoresc numai în cazul în care debitorul nu plătește de bunăvoie.

- un argument suplimentar poate fi tras și din terminologia diferită utilizată de legiuitor atunci când face referire la cele două situații de plată efectuată de către debitor, prin voință proprie: art. 622 alin. (2) C. proc. civ. face referire la o plată făcută de *bunăvoie*, pe când art. 670

alin. (2) C. proc. civ. califică plata ulterioară depunerii cererii de executare silită ca plată făcută în mod *voluntar*.

În concluzie, opinia exprimată asupra temei în dezbateri este aceea că plata efectuată de angajator, de *bunăvoie, înainte de sesizarea organului de executare*, în baza unei hotărâri judecătorești desființate ulterior acestei plăți în căile de atac, nu face obiectul procedurii de întoarcere a executării, ci atrage incidența dispozițiilor legale în materie de *plată nedatorată*, prin urmare, în ipoteza în discuție, a art. 256 C. muncii și a art. 1344 și art. 1635 alin. (1) C. civ.

În schimb, plata efectuată *după sesizarea organului de executare* constituie o plată circumscrisă unei executări silită, motiv pentru care, în ipoteza desființării titlului executoriu, instituția aplicabilă este *întoarcerea executării*, incidentă și în cazul în care plata a fost efectuată *voluntar*.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

➤ *În practica judiciară a fost exprimată și opinia conform căreia restituirea prestațiilor nedatorate efectuate anterior demarării executării silită nu se poate face pe temeiul plății nedatorate, cu argumentul că ipoteza hotărârii judecătorești desființate în calea de atac nu figurează între cele avute în vedere de art. 1.635 C. civ., apreciindu-se că, și în această situație, debitorul are la dispoziție calea întoarcerii executării.*

Referitor la această opinie s-a precizat că noțiunea de “act juridic desființat ulterior” din cuprinsul art. 1.635 C.civ. trebuie interpretată extensiv și că aceasta include și hotărârile judecătorești.

➤ *Referitor la posibilitatea utilizării instituției întoarcerii executării pentru restituirea prestațiilor efectuate în temeiul hotărârii judecătorești desființate s-au exprimat în cadrul dezbaterii următoarele puncte de vedere:*

a) *Întoarcerea executării nu este posibilă în afara procedurii de executare silită. Dispozițiile art. 723 alin. (1) C.proc.civ. care reglementează dreptul la întoarcerea executării dispun în teza finală că, atât în ipoteza în care s-a desființat titlul executoriu, cât și cea în care s-a desființat însăși executarea silită, cheltuielile de executare pentru actele efectuate rămân în sarcina creditorului. Or, despre cheltuieli de executare nu se poate vorbi în afara unei proceduri de executare silită.*

b) *Cauza juridică a cererii de restituire a prestațiilor efectuate în temeiul unei hotărâri judecătorești desființate o constituie desființarea titlului executoriu în calea de atac, întoarcerea executării putând fi solicitată indiferent dacă prestația a fost executată de bunăvoie sau voluntar, în cadrul procedurii de executare silită. Cererea este de competența judecătoriei ca instanță de executare, în cadrul cererii de întoarcere a executării nemaifiind verificate raporturile de fond dintre părți. Faptul că instituția întoarcerii executării este reglementată în cadrul titlului privind executarea silită nu ar trebui să conducă la concluzia că aplicarea ei este limitată la această fază a procesului civil, fiind posibilă și interpretarea conform căreia, astfel, legiuitorul a urmărit să reglementeze consecințele desființării titlului executoriu în cadrul procedurii executării silită.*

Având în vedere că, la nivel național, există în continuare practică neunitară cu privire la problema analizată, participanții au agreeat că se impune promovarea unui recurs în interesul legii, sens în care urmează a fi comunicată practica judiciară relevantă Curții de Apel București.

3. Calitatea procesuală pasivă a ministerelor în litigiile de muncă având ca obiect cererile de plată a unor drepturi salariale.

Titlul problemei de drept¹⁸

Calitatea procesuală pasivă a ministerelor în litigiile de muncă având ca obiect cererile de plată a unor drepturi salariale.

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: drepturi bănești

Acte normative incidente: art. 36 C. proc. civ.

Cuvinte cheie: calitate procesuală pasivă, drepturi bănești, ministere, ordonatori principali.

În litigiile de muncă având ca obiect cererile de plată a unor drepturi salariale formulate de angajații din domeniul bugetar în contradictoriu cu instituțiile sau autoritățile publice, s-a pus problema calității procesuale pasive a ministerelor chemate în judecată pentru a fi obligate la alocarea fondurilor bănești pentru plata drepturilor salariale.

Necesitatea reevaluării practicii constante în această materie a apărut după pronunțarea Deciziei nr. 13/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, privind examinarea recursului în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 21 din Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, cu modificările și completările ulterioare, ale art. 7 alin. (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 30/2007¹⁹. Prin aceasta s-a stabilit că Ministerul Afacerilor Interne, în calitatea sa de ordonator principal de credite, nu are calitate procesuală pasivă în litigiile dintre angajați și instituțiile/unitățile cu personalitate juridică aflate în subordinea sa, având ca obiect solicitarea unor drepturi de natură salarială.

Opinia formatorilor INM:

Potrivit art. 4 din Ordonanța Guvernului nr. 22/2002²⁰, ordonatorii principali de credite bugetare au obligația să dispună toate măsurile ce se impun, inclusiv virări de credite bugetare, în condițiile legii, pentru asigurarea în bugetele proprii și ale instituțiilor din subordine a creditelor necesare pentru efectuarea plății sumelor stabilite prin titluri executorii.

Cum raportul de serviciu este stabilit între angajat și instituția care constituie ordonator de credite, este firesc ca numai aceasta să aibă calitatea procesuală pasivă, în cadrul unui litigiu privitor la acordarea de drepturi bănești. Astfel, după cum a statuat Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia mai sus citată, “Ministerul Afacerilor Interne, în calitatea sa de ordonator principal de credite, nu are calitate procesuală pasivă în litigiile dintre angajați și instituțiile/unitățile cu personalitate juridică aflate în subordinea sa, având ca obiect solicitarea unor drepturi de natură salarială”. Ca terț față de raportul de serviciu încheiat între angajat și instituția publică aflată în subordinea ministerului, acesta din urmă nu poate fi titularul vreunei obligații născute în temeiul acestui raport juridic. El nu ar putea fi astfel chemat nici în garanție deoarece, așa cum a statuat Înalta Curte de Casație și Justiție, o astfel de chemare în garanție nu ar avea suport legal.

Dar problema constă în faptul că unitățile subordonate instituției centrale nu pot acționa decât în limita alocațiilor bugetare aprobate. Fără atragerea ministerului într-un astfel de proces nu se va putea realiza (cel puțin, nu întotdeauna) asigurarea fondurilor necesare plății unor drepturi de natură salarială statornicite prin hotărârea judecătorească. De fapt, mai mult rațiuni de natură practică decât teoretică determinaseră instanțele să admită că ministerul are calitate procesuală pasivă în astfel de cauze.

¹⁸ Curtea de Apel Cluj.

¹⁹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 763 din 29 septembrie 2016.

²⁰ Publicată în Monitorul Oficial nr. 81 din 1 februarie 2002.

Soluția Înaltei Curți de Casație și Justiție a pus capăt acestei practici, cât privește Ministerul Afacerilor Interne.

Dar decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nu poate fi interpretată a se referi exclusiv la cazul Ministerului Afacerilor Interne. Dimpotrivă, considerentele ei sunt deplin aplicabile în toate raporturile de serviciu, Înalta Curte însăși exprimându-se în termeni generali: “legitimarea procesuală pasivă revine doar autorității publice cu care funcționarul public se află în raporturi de serviciu, întrucât acesteia îi aparține prerogativa stabilirii și acordării drepturilor salariale”.

O soluție pentru problema practică ridicată este avansată prin chiar decizia Înaltei Curți, aceasta constând în invocarea instituției răspunderii civile delictuale (art. 1.349 din Codul civil), coroborat cu art. 4 din O.G. nr. 22/2002 mai sus-citat. Prin utilizarea acestor instrumente, în măsura în care, deși creditorul obligației de plată a început executarea silită împotriva instituției publice debitoare, ordonatorul principal de credite nu își îndeplinește obligația alocării de credite bugetare pentru plata titlurilor executorii, acesta poate fi chemat în judecată de către creditor pentru neîndeplinirea obligației de a face.

În concluzie, ne raliem opiniei promovate de CA Cluj, în sensul că în litigiul având ca obiect plata de drepturi, **legitimarea procesuală pasivă revine doar autorității publice cu care funcționarul public se află în raporturi de serviciu, întrucât acesteia îi aparține prerogativa stabilirii și acordării drepturilor salariale.**

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Participanții au agreeat, în unanimitate, soluția expusă în opinia formatorilor INM. S-a precizat că, în absența unor nuanțări în Decizia nr. 13/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, urmează a se stabili, de la caz la caz, autoritatea publică cu care salariatul are stabilite raporturi de muncă, autoritate care are calitate procesuală pasivă în litigiul privind obligarea la plata drepturilor salariale.

4. Contribuția de asigurări de sănătate în cazul indemnizațiilor încasate de beneficiarii unor legi speciale.

Titlul problemei de drept²¹

Plata contribuției de asigurări de sănătate în cazul indemnizațiilor încasate de beneficiarii Legii nr. 341/2004 a recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989, pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Brașov din noiembrie 1987 și pentru revolta muncitorească anticomunistă din Valea Jiului - Lupeni - august 1977, aflați în situațiile prevăzute de art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 2-4.

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: art. 3 alin (1) lit. b), art. 5 din Legea 341/2004, art. 224 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 95/2006, art. 154 alin. (1) lit. d) din Codul fiscal

Cuvinte cheie: contribuție de asigurări sociale de sănătate, beneficiarii Legii nr. 341/2004

Opinia formatorilor INM:

²¹ Curtea de Apel Galați.

Potrivit art. 3 alin (1) lit. b) din Legea nr. 341/2004, pentru cinstirea memoriei celor care și-au jertfit viața și în semn de gratitudine față de cei care au luptat pentru victoria Revoluției române din decembrie 1989, se instituie următoarele titluri:

b) Luptător pentru Victoria Revoluției din Decembrie 1989:

1. Luptător Rănit
2. Luptător Reținut
3. Luptător cu Rol Determinant
4. Luptător Remarcat prin Fapte Deosebite

Persoanele care au obținut aceste titluri beneficiază de indemnizație lunară reparatorie sau de indemnizație lunară de gratitudine, după caz, și/sau de alte indemnizații prevăzute de Legea nr. 341/2004.

Potrivit art. 5 alin. (2) din lege, drepturile acordate conform acestei legi nu sunt considerate venituri, nu se impozitează și nu afectează acordarea altor drepturi.

Legea nr. 341/2004 nu cuprinde nicio prevedere cu privire la plata contribuțiilor de asigurări sociale de sănătate.

Conform art. 224 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, cu modificările și completările ulterioare, beneficiază de asigurare fără plata contribuției persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1 din Legea nr. 341/2004 pentru drepturile bănești acordate în temeiul acestei legi. Alin. (2) al art. 224 prevede că persoanele care nu sunt prevăzute la alin. (1) au obligația să se asigure potrivit legii și să plătească contribuția la asigurările sociale de sănătate în condițiile Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal.

Art. 154 alin. (1) lit. d) din Codul fiscal enumeră persoanele care sunt exceptate de la plata contribuției de asigurări sociale de sănătate, între care sunt și persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1 din Legea nr. 341/2004 pentru drepturile bănești acordate în temeiul acestei legi. Cu privire la acest text, sunt de făcut două mențiuni:

- textul trebuie să fie corelat cu dispozițiile art. 224 alin. (1) din Legea nr. 95/2006, în sensul că rațiunea pentru care persoanele enumerate de art. 154 alin. (1) din Codul fiscal sunt exceptate de la plata contribuției de asigurări sociale de sănătate este aceea că beneficiază de asigurare, în temeiul legii, fără plata contribuției respective.

- excepția este reglementată întotdeauna prin raportare la o anumită regulă, deci trebuie verificat dacă pentru persoanele enumerate de art. 3 alin (1) lit. b) din Legea nr. 341/2004 (pct. 1-4) există, ca regulă, obligația de plată a contribuției de asigurări sociale de sănătate.

Din această perspectivă, art. 155 alin. (1) din Codul fiscal enumeră categoriile de venituri supuse contribuției de asigurări sociale de sănătate, și anume: venituri din salarii și asimilate salariilor; venituri din activități independente; venituri din drepturi de proprietate intelectuală; venituri din asocierea cu o persoană juridică; venituri din cedarea folosinței bunurilor; venituri din activități agricole, silvicultură și piscicultură; venituri din investiții și venituri din alte surse.

Veniturile supuse analizei noastre ar putea constitui venituri din alte surse. Art. 114 din Codul fiscal definește „veniturile din alte surse” ca fiind ”orice venituri identificate ca fiind impozabile, care nu se încadrează în catoriile prevăzute la art. 61 lit. a)-h), altele decât veniturile neimpozabile în conformitate cu prezentul titlu” (n.n. Titlul IV- Impozitul pe venit).

Art. 62, care face parte din capitolul I al titlului IV, enumeră veniturile neimpozabile. La lit. a) sunt menționate „ajutoarele, indemnizațiile și alte forme de sprijin cu destinație specială, primite de la bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele fondurilor speciale, bugetele locale și din alte fonduri publice sau colectate public, inclusiv cele din fonduri externe nerambursabile, precum și cele de aceeași natură primite de la organizații neguvernamentale, potrivit statutelor proprii, sau de la alte persoane. Conform Normelor metodologice de aplicare a Codului fiscal, în categoria veniturilor neimpozabile prevăzute la art. 62 lit. a) din Codul fiscal se cuprind veniturile obținute de persoanele fizice, potrivit legii, cum sunt: „n) indemnizațiile acordate în baza Legii recunoștinței pentru victoria Revoluției Române din Decembrie 1989 și

pentru revolta muncitorească anticomunistă de la Braşov din noiembrie 1987 nr. 341/2004, cu modificările şi completările ulterioare”.

Prin urmare, atât potrivit Legii nr. 341/2004, cât şi în conformitate cu dispoziţiile Codului fiscal, indemnizaţiile acordate în baza Legii nr. 341/2004 sunt venituri neimpozabile. Conform art. 114 din Codul fiscal, astfel de venituri nu intră în categoria „veniturilor din alte surse” care sunt supuse plăţii contribuţiei de asigurări sociale de sănătate în sensul art. 155 alin. (1) din Codul fiscal. În consecinţă, pentru veniturile din indemnizaţiile acordate în baza Legii nr. 341/2004 nu se datorează contribuţia de asigurări sociale de sănătate.

Pe de altă parte, în lipsa plăţii contribuţiei de asigurări sociale de sănătate, persoanele în cauză, ca regulă, nu vor beneficia de asigurare de sănătate în sistemul public de asigurări reglementat de Legea nr. 95/2006. Singurii care beneficiază însă, prin excepţie, de asigurare fără plata contribuţiei sunt persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 1 din Legea nr. 341/2004, care deşi nu datorează contribuţie de asigurări sociale de sănătate pentru drepturile băneşti acordate în temeiul acestei legi, vor beneficia de drepturile de asigurare prevăzute lege Legea nr. 95/2006.

În concluzie, persoanele prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. b) pct. 2-4 din Legea nr. 341/2004 nu datorează contribuţie de asigurări sociale de sănătate pentru drepturile băneşti acordate în temeiul acestei legi, în baza argumentelor prezentate mai sus, însă, dacă nu sunt asigurate în acest sistem de asigurare, nici nu vor beneficia de drepturile de asigurare prevăzute de Legea nr. 95/2006, deoarece nu intră în categoria persoanelor care beneficiază de asigurare fără plata contribuţiei.

NOTĂ: Totuşi, persoanele încadrate în această categorie datorează contribuţia dacă, potrivit art. 154 alin. (2) din Codul fiscal, **realizează şi venituri din categoriile prevăzute la art. 155**, pentru care se datorează contribuţia de asigurări sociale de sănătate, conform regulilor specifice fiecărei categorii de venituri. Astfel, persoanele în cauză **vor avea calitatea de asigurat în sistemul asigurărilor sociale de sănătate.**

Dacă însă aceste persoane nu mai realizează alte venituri decât cele obţinute în baza Legii nr. 341/2004, le sunt aplicabile dispoziţiile art. 180 din Codul fiscal potrivit cărora pot opta pentru plata contribuţiei (n.n. asigurare facultativă) persoanele fizice care fie (i) nu realizează venituri de natura celor prevăzute la art. 155 şi nu se încadrează în categoriile de persoane exceptate de la plata contribuţiei de asigurări sociale de sănătate, fie (ii) au estimat pentru anul respectiv venituri anuale cumulate din cele prevăzute la art. 155 lit. b)-h), sub nivelul plafonului minim prevăzut de lege. **Dacă optează pentru plata contribuţiei, li se aplică regulile stabilite de Codul fiscal pentru situaţia exprimării unei astfel de opţiuni şi vor avea calitatea de asigurat în sistemul asigurărilor sociale de sănătate.**

Opinii exprimate de participanţii la întâlnire:

În unanimitate, participanţii au agreeat soluţia expusă în opinia formatorilor INM.

5. Dreptul moştenitorilor unui cadru didactic decedat la plata sumelor prevăzute prin Legea nr. 85/2016.

Titlul problemei de drept²²

Dreptul moştenitorilor unui cadru didactic decedat la plata sumelor prevăzute prin Legea nr. 85/2016.

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă şi asigurări sociale

²² Curtea de Apel Târgu Mureş.

Obiect ECRIS: drepturi bănești

Acte normative incidente: art. 2 și art. 3 din Legea nr. 85/2016, art. 1 alin. (2) lit. b) din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 85/2016

Cuvinte cheie: moștenitorii beneficiarilor drepturilor salariale, autoritate de lucru judecat.

Opinia formatorilor INM:

Se pune problema dacă în sensul Legii nr. 85/2016 privind plata diferențelor salariale cuvenite personalului didactic din învățământul de stat pentru perioada octombrie 2008-13 mai 2011 și al H.G. nr. 614/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 85/2016 privind plata diferențelor salariale cuvenite personalului didactic din învățământul de stat pentru perioada octombrie 2008 - 13 mai 2011, moștenitorii cadrelor didactice decedate la data intrării în vigoare a acestor acte normative pot fi considerați beneficiari ai drepturilor reglementate prin această lege și, implicit, dacă pot încasa sumele de bani cuvenite antecesorilor lor pentru munca prestată în perioada de referință.

În practică au apărut situații în care un cadru didactic aflat în activitate în perioada octombrie 2008 - 13 mai 2011 nu a obținut prin hotărâre judecătorească diferențe de drepturi salariale rezultate din aplicarea prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 15/2008 privind creșterile salariale ce se vor acorda în anul 2008 personalului din învățământ, aprobată cu modificări prin Legea nr. 221/2008, cu modificările și completările ulterioare, a prevederilor Legii-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, a Legii-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare și a Legii nr. 285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice, fie din cauză că nu a formulat cerere de chemare în judecată, fie din cauză că, spre exemplu, cererea de chemare în judecată formulată de acesta a fost respinsă. Ulterior, cadrul didactic s-a pensionat, iar înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 85/2016, fostul cadru didactic a decedat.

Moștenitorii săi au formulat cerere de plată a drepturilor salariale prevăzute de Legea nr. 85/2016.

Art. 2 din Legea nr. 85/2016 privind plata diferențelor salariale cuvenite personalului didactic din învățământul de stat pentru perioada octombrie 2008-13 mai 2011 stabilește următoarele:

„(1) Personalului didactic din învățământul de stat căruia, până la data intrării în vigoare a prezentei legi, nu i s-au acordat **diferențele salariale, indiferent din ce motiv și pe baza căror decizii**, pentru perioada octombrie 2008-13 mai 2011, **rezultate din aplicarea prevederilor** Ordonanței Guvernului nr. 15/2008 privind creșterile salariale ce se vor acorda în anul 2008 personalului din învățământ, aprobată cu modificări prin Legea nr. 221/2008, cu modificările și completările ulterioare, a prevederilor Legii-cadru nr. 330/2009 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare, a Legii-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare, și a Legii nr. 285/2010 privind salarizarea în anul 2011 a personalului plătit din fonduri publice, **i se plătesc** aceste drepturi eșalonat, pe o perioadă de 5 ani, de la data intrării în vigoare a prezentei legi (...), conform graficului stabilit de lege;

(2) **Plata sumelor** prevăzute la alin. (1) se face anual, în mod eșalonat, în tranșe trimestriale egale.”

Potrivit art. 3 din același act normativ:

„Pentru personalul didactic pensionat, **care este îndreptățit să primească** diferențe salariale pentru perioada prevăzută la art. 2, **plata acestora se face** într-o singură tranșă, iar pentru personalul didactic care se pensionează după data intrării în vigoare a prezentei legi, plata

diferențelor salariale se face eșalonat, astfel încât să fie încheiată cel mai târziu la data pensionării.”

Din formularea textelor menționate din Legea nr. 85/2016 rezultă că ele se referă la plata unor drepturi existente în patrimoniul beneficiarilor, încă din perioada aplicării actelor normative enumerate. Textele fac referire expresă la **diferențe salariale rezultate din aplicarea prevederilor actelor normative menționate**, aferente perioadei octombrie 2008-13 mai 2011, care nu i s-au acordat beneficiarului indiferent din ce motiv și pe baza căror decizii. În cazul personalului didactic pensionat, legea se referă la diferențe salariale pe care acesta **este îndreptățit să le primească**. Prin urmare, este vorba despre drepturi existente în patrimoniul beneficiarilor, născute în perioada în care actele normative enumerate erau în vigoare (aferente perioadei octombrie 2008-13 mai 2011), beneficiarii fiind îndreptățiți la plata acestora în perioada respectivă.

Mai mult, când definește noțiunea de beneficiar, art. 1 alin. (2) lit. b) din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 85/2016 se referă expres la personalul didactic și didactic auxiliar, personalul didactic de conducere, de îndrumare și control din învățământul preuniversitar și universitar de stat, precum și din bibliotecile centrale universitare, încadrat în perioada 1 octombrie 2008 - 13 mai 2011, respectiv într-un interval de timp din această perioadă, care nu au beneficiat **de plata** diferențelor de drepturi salariale prevăzute la lit. a).

Practic, la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 85/2016 (8 mai 2016), dreptul la acțiune pentru plata acestor diferențe salariale era prescris, astfel încât beneficiarii lor nu le mai puteau obține decât prin executarea obligației de plată de către angajatori ca obligație naturală, nemaiputând însă beneficia de forța coercitivă a statului în acest sens.

Acesta este și motivul pentru care legea instituie o obligație de plată a acestor diferențe salariale. În baza Legii nr. 85/2016 nu se constituie drepturi noi, ci obligațiile de plată redevin perfecte, beneficiarii drepturilor putând să le obțină din nou cu ajutorul forței coercitive a statului.

În ce privește calitatea de beneficiar, Legea nr. 85/2016 nu se referă la moștenitori pentru că ei nu dobândesc un drept propriu. Faptul că în procedura de adoptare în fața Camerei Deputaților a fost înlăturat textul referitor la plata sumelor respective către moștenitori nu este de natură a suprima deopotrivă și dreptul moștenitorilor la plata sumelor de bani la care erau îndreptățiți autorii lor, atât timp cât nu a fost reglementată și o excepție de la regulile de drept comun și de la cele prevăzute la art. 167 din Legea nr. 53/2003 – Codul muncii.

Referitor la motivele pentru care diferențele salariale nu au fost plătite până la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 85/2016, distingem între următoarele ipoteze:

- angajatorul nu a respectat dispozițiile legale aplicabile în perioada privind plata diferențelor salariale aferente perioadei octombrie 2008 - 13 mai 2011, la momentul la care aceste diferențe erau datorate salariatului potrivit legislației aplicabile, iar titularul dreptului nu a formulat o cerere de chemare în judecată în acest sens. În acest caz, dreptul la acțiune s-a prescris, iar beneficiarul în patrimoniul căruia dreptul se născuse sau moștenitorii acestuia, după caz, nu mai puteau, anterior intrării în vigoare a Legii nr. 85/2016, să folosească forța coercitivă a statului pentru îndeplinirea obligației corelative ce îi revenea fostului angajator.

În temeiul Legii nr. 85/2016, obligația de plată a diferențelor salariale redevine perfectă. Moștenitorii pot să solicite plata sumelor de bani aferente.

- angajatorul nu a respectat dispozițiile legale aplicabile în perioada privind plata diferențelor salariale aferente perioadei octombrie 2008 - 13 mai 2011, la momentul la care aceste diferențe erau datorate salariatului potrivit legislației aplicabile, iar titularul dreptului a formulat o cerere de chemare în judecată în acest sens, însă după expirarea termenului de prescripție a dreptului la acțiune. Dacă motivul respingerii acțiunii a fost prescripția, nu inexistența dreptului, autoritatea de lucru judecat nu va fi încălcată în cazul în care titularul (sau

moștenitorii acestuia) va formula o nouă acțiune, iar instanța o va admite, deoarece obligația de plată a fostului angajator există, iar în urma modificărilor legislative a redevenit perfectă.

- angajatorul nu a plătit diferențe salariale aferente perioadei octombrie 2008 - 13 mai 2011, salariatul care s-a considerat îndreptățit să le primească a formulat o cerere de chemare în judecată în acest sens, în temenul de prescripție, însă instanța i-a respins cererea de chemare în judecată, statuând asupra fondului dreptului dedus analizei. În acest caz, instanța judecătorească investită cu soluționarea cererii a statuat definitiv faptul că salariatul nu este îndreptățit la plata acestor diferențe și, în consecință, din acest motiv, persoana în cauză nu intră în sfera de aplicare a dispozițiilor Legii nr. 85/2016.

În concluzie, **moștenitorii fostului salariat pot solicita plata diferențelor salariale în baza Legii nr. 85/2016, dacă autorul lor era îndreptățit la plata acestora potrivit reglementărilor aplicabile drepturilor salariale aferente perioadei octombrie 2008 - 13 mai 2011**, deoarece obligația de plată aflată în sarcina angajatorului ca „obligație naturală” a redevenit perfectă la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 85/2016, iar dreptul la diferențele salariale respective s-a aflat în tot acest timp în patrimoniul fostului salariat, decedat între timp.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

➤ *Într-o opinie s-a apreciat că, prin adoptarea Legii nr. 85/2016, legiuitorul a urmărit ca toate persoanele care se regăsesc între categoriile prevăzute de art. 1 alin. (2) lit. b) din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 85/2016 - inclusiv cele ale căror acțiuni în justiție privind acordarea/modul de calcul al acestor diferențe salariale au fost analizate și respinse pe fond - să beneficieze de diferențele salariale prevăzute de O.G. nr. 15/2008. În sprijinul opiniei au fost invocate dispozițiile art. 2 alin. (1) din Legea nr. 85/2016 care recunosc acest drept indiferent de motivele care au stat la baza neplății diferențelor salariale (“nu i s-au acordat diferențele salariale, indiferent din ce motiv și pe baza căror decizii”). Îndreptățirea tuturor cadrelor didactice la plata diferențelor salariale prevăzute de O.G. nr. 15/2008 a fost consacrată prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 3 din 4 aprilie 2011 pronunțată în recurs în interesul legii, care s-a aplicat însă, potrivit legii, numai pentru viitor. În acest context, se poate aprecia că intenția legiuitorului a fost de a asigura și pentru trecut plata acestor diferențe către toți cei îndreptățiți. De altfel, în practică, diferențele salariale au fost acordate pe cale administrativă tuturor persoanelor care îndeplineau condițiile prevăzute 1 alin. (2) lit. b) din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 85/2016.*

➤ *Într-o altă opinie, s-a susținut că Legea nr. 85/2016 nu consacră un drept nou, ci face referire la drepturi la care personalul didactic era îndreptățit în temeiul O.G. nr. 15/2008 (act normativ prin raportare la care instanțele au analizat în trecut și prin raportare la care trebuie apreciată în continuare îndreptățirea), prin urmare nu se poate face abstracție de autoritatea de lucru judecat a hotărârilor judecătorești prin care au fost respinse ca neîntemeiate acțiunile care au vizat modalitatea de calcul a diferențelor salariale prevăzute de O.G. nr. 15/2008. În această interpretare, autoritatea de lucru judecat care privește modalitatea de calcul a diferențelor salariale nu poate fi înlăturată prin aplicarea dispozițiilor Legii nr. 85/2016.*

Cu privire la modalitatea în care urmează a se aprecia asupra autorității de lucru judecat a hotărârilor prin care instanțele au statuat anterior pe fond în cererile privind acordarea diferențelor salariale prevăzute de O.G. nr. 15/2008, în urma dezbaterilor nu s-a putut contura o opinie majoritară, apreciindu-se că analiza urmează a fi efectuată de la caz la caz.

Referitor la problema de drept în discuție, participanții au apreciat că dreptul de solicita acordarea diferențelor salariale potrivit Legii nr. 85/2016 reprezintă un drept de creanță care se transmite în patrimoniul moștenitorilor cadrului didactic (decedat la momentul intrării în vigoare a Legii nr. 85/2016) ca efect al acceptării moștenirii.

III. Pensii și asigurări sociale

1. Adeverințe de venituri brute realizate de asigurat înainte de 1 aprilie 2001.

Titlul problemei de drept²³

În lumina art. 1 din Decretul nr. 389/1972, se poate considera că mențiunea din adeverințele care atestă veniturile brute realizate de asigurat înainte de 1 aprilie 2001, în sensul că unitatea a achitat contribuția de asigurări sociale conform legii, este suficientă din perspectiva cerințelor impuse de Decizia nr. 19/2012 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii sau trebuie să fie atestată plata contribuției în concret pentru acele venituri?

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: recalculare pensie

Acte normative incidente: art. 1 din Decretul nr. 389/1972

Cuvinte cheie: contribuții de asigurări sociale datorate potrivit legii, adeverințe privind venituri suplimentare, recalculare pensie.

Au fost formulate două puncte de vedere:

Pe de o parte, s-a apreciat că sintagma „respectarea dispozițiilor legale în vigoare” nu poate semnifica decât respectarea prevederilor indicate, astfel încât, chiar și în lipsa unui răspuns suficient de lămuritor, angajatorul avea obligația de virare a contribuțiilor la fondul social de stat prin raportare la venitul brut al salariatului”, astfel încât „se impunea ca la calcularea drepturilor de pensie ale reclamantului să fie avute în vedere toate sumele atestate prin adeverința anterior analizată, câtă vreme au constituit bază de calcul pentru contribuția de asigurări sociale și pensie suplimentară”.

Dimpotrivă, un alt punct de vedere exprimat a fost în sensul că „condiția esențială pentru luarea în calcul a unor venituri la stabilirea punctajului lunar este plata contribuției de asigurări sociale. Principiul contributivității presupune, pe de o parte, includerea în calculul drepturilor de pensie a tuturor veniturilor pentru care s-au plătit contribuții de asigurări sociale dar, pe de altă parte, impune ca veniturile care nu au făcut parte din baza de calcul a contribuțiilor de asigurări sociale și pentru care nu s-au plătit aceste contribuții, să nu facă parte din baza de calcul a punctajului. Ca urmare, în condițiile în care nu există o atestare a plății contribuțiilor de asigurări sociale prin adeverințele prezentate de reclamant, în concret, pentru veniturile atestate, adeverințele nu pot fi avută în vedere, întrucât nu rezultă că veniturile atestate au făcut parte din baza de calcul a contribuției de asigurări sociale. Așadar, tocmai principiul contributivității împiedică valorificarea în favoarea reclamantului a adeverințelor respective”.

Opinia formatorilor INM:

Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia în recurs în interesul legii nr. 19/2012²⁴, a statuat că în interpretarea și aplicarea prevederilor art. 2 lit. e) și art. 164 alin. (2) și (3) din Legea nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale și pct. V din anexa la Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 4/2005 privind recalcularea pensiilor din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, sporurile și alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 1 aprilie 2001 vor fi luate în considerare la stabilirea și recalcularea pensiilor din sistemul public dacă au fost incluse în baza de calcul

²³ Curtea de Apel Constanța.

²⁴ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I nr. 51 din 23 ianuarie 2013

conform legislației anterioare, sunt înregistrate în carnetul de muncă sau în adeverințele eliberate de unități, conform legislației în vigoare, și pentru acestea s-a plătit contribuția de asigurări sociale.

Pentru a ajunge la această concluzie, Înalta Curte a apreciat că „principalul element obiectiv apt să conducă la o justă și legală stabilire și reactualizare a pensiilor provenind din fostul sistem de asigurări sociale de stat îl reprezintă contribuțiile de asigurări sociale plătite, astfel că la stabilirea și reactualizarea drepturilor de pensie trebuie luate în calcul toate sporurile și alte venituri de natură salarială pentru care angajatorul/angajatul a plătit contribuția pentru asigurările sociale de stat. Evident, acest mod de interpretare a normelor legale în materie nu va fi de natură să înlăture beneficiul prevederilor art. 164 alin. (2) și (3) din Legea nr. 19/2000, în sensul că se prezumă că s-au plătit aceste contribuții pentru sporurile care au făcut parte din baza de calcul al pensiilor conform legislației anterioare și care sunt înregistrate în carnetul de muncă”.

Soluția a adus însă cu sine o problemă subsecventă, privind modalitatea de probă a plății contribuțiilor de asigurări sociale, în cazul în care angajatorul nu mai dispune de dovezi care să ateste modul de calcul al acestor contribuții asupra unor categorii de venituri obținute anterior intrării în vigoare a Legii nr. 19/2000. Astfel, dacă emitentul se mulțumește să utilizeze o formulare generală (spre exemplu “contribuțiile de asigurări sociale au fost achitate potrivit legii” fără a preciza dacă pentru toate veniturile suplimentare cuprinse în adeverință, chiar se datorau în concret contribuții de asigurări sociale potrivit legilor aplicabile la momentul obținerii veniturilor și fără să existe dovezi în acest sens) vor putea fi luate veniturile respective în considerare la stabilirea și recalcularea pensiilor din sectorul public?

Apreciem că da.

Potrivit principiului contributivității, consacrat expres de art. 2 lit c) din Legea nr. 263/2010 și de art. 2 lit. e) din Legea nr. 19/2000, dar prezent “într-o formă sau alta și în legislația aplicabilă anterior intrării în vigoare a acestei reglementări”²⁵ presupune că drepturile la pensie se stabilesc în corelație directă cu contribuțiile achitate. *Per a contrario*, firește, dacă nu s-a achitat contribuția corespunzătoare, decurge că dreptul la pensie nu se poate stabili în raport cu acele venituri.

Distrușgerea arhivei constituie, într-adevăr, un impediment în proba efectivității plății acestor contribuții, astfel încât devine esențial dacă prezumția pe care se construiește raționamentul instanței va fi de plată sau de neplată a acestor contribuții.

Observăm astfel că, potrivit art. 1 (1) din Decretul nr. 389/1972, „unitățile socialiste de stat, organizațiile cooperatiste, alte organizații obștești, orice alte persoane juridice, precum și persoanele fizice, care folosesc personal salariat, sunt datorare să verse la bugetul asigurărilor sociale de stat, o contribuție de 15% asupra câștigului brut realizat de personalul lor salariat”.

Față de această prevedere imperativă a legii, considerăm că premisa trebuie să o reprezinte prezumția de respectare a dispozițiilor legale, iar nu cea de nerespectare a acestora. Ca urmare, dacă s-a făcut proba că aceste venituri s-au plătit solicitantului stabilirii sau recalculării pensiei, trebuie considerat, până la proba contrară, că angajatorul de la momentul respectiv și-a respectat și obligațiile de plată a contribuțiilor legale corespunzătoare, **în măsura în care, potrivit dispozițiilor legale în vigoare la momentul respectiv, aceste contribuții erau datorate**. Abia proba contrară, fie în sensul nedatorării acestor contribuții, potrivit legislației momentului, fie în sensul nerespectării acestor obligații, deși consacrate legal, va putea duce la răsturnarea acestei prezumții.

În aceste condiții, considerăm că, în cazul în care în mod obiectiv nu se poate face proba plății acestor contribuții, în perioada respectivă, iar din ansamblul probelor administrate decurge că aceste venituri au fost efectiv încasate de către solicitantul stabilirii sau recalculării pensiei, ar

²⁵ Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 19/2012.

trebui prezumat că aceste contribuții datorate s-au plătit de către angajator, cu consecința recunoașterii dreptului la pensie astfel generat.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

➤ *Anterior Legii nr. 19/2000 stabilirea de către angajator a contribuțiilor de asigurări sociale se realiza raportat la fondul de salarii, neexistând evidențe defalcate cu privire la plata acestor contribuții pe categorii de venituri. Chiar în ipoteza unor adevăruri privind venituri suplimentare defalcate, valorificarea acestora la stabilirea pensiei este condiționată de verificarea, pentru fiecare tip de venit în parte, a condițiilor prevăzute de legislația anterioară Legii nr. 19/2000 (înscrierea venitului în carnetul de muncă; caracterul permanent al sporurilor; venitul să fi fost inclus, potrivit legii în vigoare la momentul realizării, în baza de calcul a pensiei etc.), legislație care nu a făcut obiect de interpretare în decizia ÎCCJ nr. 19/2012.*

➤ *Practica judiciară este neunitară cât privește condițiile în care pot fi valorificate veniturile suplimentare la calcul pensiei:*

– *Unele instanțe au apreciat că asumarea expresă de către angajator a plății contribuției de asigurări sociale pentru anumite categorii de venituri, menționate expres (și nu global) în adeverință, este necesară și suficientă pentru valorificarea acestora la stabilirea pensiei.*

– *Alte instanțe au apreciat că, în vederea valorificării veniturilor la calculul pensiei, trebuie îndeplinite cumulativ condiția ca venitul să fi dintre cele care, potrivit legislației în vigoare la momentul realizării, puteau fi incluse în baza de calcul a pensiei, și condiția privind plata contribuției asigurărilor sociale aferente aceluși venit, pentru aceasta din urmă proba fiind realizată prin asumare de către angajator.*

În urma dezbaterilor participanții au agreeat că, în baza declarației angajatorului potrivit căreia contribuțiile de asigurări sociale au fost achitate conform legii, se prezumă, în absența probei contrare, îndeplinirea condiției plății, urmând să se analizeze de la caz la caz dacă veniturile în speță sunt dintre cele care, potrivit legislației în vigoare la momentul realizării, puteau fi incluse în baza de calcul a pensiei.

2. Contestarea în instanță a deciziei de pensionare.

Titlul problemei de drept²⁶

Inadmisibilitatea promovării în fața instanței a contestației împotriva deciziei de pensionare introduse cu nesocotirea termenului de 30 de zile de sesizare a Comisiei Centrale de Contestații.

Materia: civil

Subcategoria: litigii de muncă și asigurări sociale

Obiect ECRIS: contestație decizie de pensionare

Acte normative incidente: art. 149 alin. (1) și (4), art. 150 alin. (3), art. 151 alin. (2) și alin. (3) din Legea nr. 263/2010, art. 193 alin. (1) și (2) C. proc. civ.

Cuvinte cheie: contestație împotriva deciziei de pensionare, nerespectarea termenului de contestare la Comisia Centrală de Contestații, inadmisibilitate, nerespectare procedură prealabilă.

Problema de drept ridicată vizează condițiile de sesizare a instanței în temeiul art. 151 alin. (2) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, în lumina Deciziei Curții Constituționale nr. 956/2012 publicată în Monitorul Oficial nr. 838 din 12 decembrie

²⁶ Curtea de Apel Iași.

2012. Plecând de la decizia Curții Constituționale, se ridică întrebarea dacă este admisibilă acțiunea în instanță introdusă de către o persoană care nu a respectat termenul de 30 de zile în care ar fi trebuit să sesizeze Comisia Centrală de Contestații.

Sunt formulate astfel două opinii:

- potrivit primei opinii, instanța, verificând condițiile de sesizare a instanței din perspectiva dispozițiilor art. 149 alin. (1), art. 150 alin. (3) și 151 alin. (1) din Legea nr. 263/2010, analizează respectarea cerințelor de sesizare a organului administrativ, respectiv dacă sesizarea Comisiei Centrale de Contestații a fost formulată în termenul legal. Constatând încălcarea termenului de sesizare a comisiei se reține că această ipoteză echivalează cu inexistența demersului juridic reglementat de Legea nr. 263/2010, decizia de pensionare devenind definitivă potrivit art. 149 alin. (4) din Legea 263/2010. Prin urmare, contestația împotriva deciziei de pensionare trebuie respinsă ca inadmisibilă;
- potrivit celeilalte opinii, singura condiție de sesizare a instanței este dovada faptului că titularul dreptului de asigurări sociale în litigiu s-a adresat Comisiei Centrale de Contestații. Instanța nu se poate substitui organului administrativ și nu poate verifica respectarea cerințelor proprii de sesizare ale acestuia, întrucât această manieră de interpretare normativă ar avea ca efect însăși încălcarea competențelor funcționale distincte și suprimarea unui nivel decizional, stabilit expres de prevederile art. 149 din Legea nr. 263/2010. În consecință, față de considerentele obligatorii ale Curții Constituționale, parcurgerea procedurii obligatorii urmate de nesoluționarea contestației în termenul legal deschide calea directă a acțiunii în justiție și plenitudinea de jurisdicție a instanței.

Opinia formatorilor INM:

În materie sunt aplicabile următoarele dispoziții legale:

- Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice:
 - Art. 149 alin. (1): Deciziile de pensie emise de casele teritoriale de pensii pot fi contestate, în termen de 30 de zile de la comunicare, la Comisia Centrală de Contestații.
 - Art. 149 alin. (4): Deciziile de pensie necontestate în termenul prevăzut la alin. (1) sunt definitive.
 - Art. 150 alin. (3): În soluționarea contestațiilor, Comisia Centrală de Contestații adoptă hotărâri.
 - Art. 151 alin. (2): Hotărârile prevăzute la art. 150 alin. (3) pot fi atacate la instanța judecătorească competentă, în termen de 30 de zile de la comunicare.
 - Art. 151 alin. (3): Hotărârile prevăzute la art. 150 alin. (3) care nu au fost atacate la instanțele judecătorești în termenul prevăzut la alin. (2) sunt definitive.
- Decizia nr. 956 din 13 noiembrie 2012 a Curții Constituționale referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 149 și 151 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice: “Nesoluționarea contestațiilor și necomunicarea în termenul legal a hotărârilor Comisiei Centrale de Contestații, respectiv ale comisiilor de contestații care funcționează în cadrul Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Administrației și Internelor și Serviciului Român de Informații nu împiedică accesul la justiție”. În motivarea deciziei, Curtea a arătat că „în măsura în care o persoană face dovada îndeplinirii cerințelor legii de a se adresa comisiei de contestații pentru soluționarea cererilor referitoare la drepturile de asigurări sociale și a faptului că termenul legal pentru soluționarea și comunicarea acestora a fost depășit, instanțele de judecată, în virtutea rolului lor activ prevăzut de art. 129 alin. (5) din Codul de procedură civilă, nu ar putea respinge ca prematură ori inadmisibilă acțiunea, ci ar proceda la soluționarea acesteia pe fond.”

Din corelarea acestor dispoziții legale rezultă următoarea succesiune:

1. Casa de pensie comunică decizia de pensie;

2. Persoana în cauză poate contesta decizia în termen de 30 de zile de la comunicare la Comisia Centrală de Contestații;
3. Comisia Centrală de Contestații soluționează contestația în termen de 45 de zile de la data înregistrării acesteia, prin hotărâre;
4. Comisia Centrală de Contestații comunică hotărârea în 5 zile de la adoptare;
5. Persoana în cauză poate contesta hotărârea Comisiei Centrale de Contestații în termen de 30 de zile de la data comunicării;
6. Dacă termenul de 45 de zile a expirat fără adoptarea unei hotărâri de către Comisia Centrală de Contestații, decizia de pensionare se contestă direct în instanță.

Se ridică problema: Ce va verifica în acest ultim caz instanța – doar expirarea termenului de 45 de zile fără a fi pronunțată de către Comisia Centrală de Contestații a unei hotărâri în soluționarea contestației formulate împotriva deciziei de pensionare, sau și încălcarea termenului de 30 de zile stabilit pentru contestarea deciziei de pensie la Comisia Centrală de Contestații?

Sesizarea tardivă a Comisiei Centrale de Contestații de către persoana în cauză ar fi trebuit să atragă respingerea sesizării, iar nu absența oricărui răspuns din partea Comisiei. Ca urmare, persoana se va putea adresa instanței. Dar **instanța nu poate fi oprită de la analiza respectării tuturor condițiilor de legalitate, inclusiv a termenului de 30 de zile în care ar fi trebuit sesizată Comisia Centrală de Contestații, având în vedere faptul că, potrivit art. 149 alin. (4), deciziile de pensie necontestate în termen sunt definitive.**

Apreciem că sensul deciziei Curții Constituționale nr. 956/2012 este acela al respectării dreptului de acces la justiție în toate împrejurările în care Comisia Centrală de Contestații nu s-a pronunțat, deși a fost sesizată. Dar nerespectarea termenului de 30 de zile în care trebuie sesizată Comisia Centrală de Constații nu se poate acoperi ca urmare a pasivității acesteia din urmă. De altfel, dacă această comisie ar fi formulat un răspuns, în sensul respingerii contestației ca fiind tardiv introdusă, iar persoana în cauză s-ar fi adresat instanței pentru a contesta decizia comisiei, instanța ar fi realizat oricum o verificare a măsurii în care termenul de 30 de zile a fost sau nu respectat. Termenul de 30 de zile constituie o condiție de legalitate a introducerii contestației cu privire la care instanța este chemată să se pronunțe și de această dată, când Comisia Centrală de Contestații nu a formulat niciun răspuns.

În concluzie, dacă persoana în cauză nu a respectat termenul de 30 de zile de la comunicarea deciziei de pensionare în care ar fi trebuit să sesizeze Comisia Centrală de Contestații, există următoarele posibilități:

- Comisia Centrală de Contestații a răspuns în sensul respingerii contestației ca tardivă. Dacă această soluție va fi contestată în instanță, instanța va respinge contestația formulată împotriva hotărârii Comisiei Centrale de Contestații ca neîntemeiată;
- Comisia Centrală de Contestații nu a formulat niciun răspuns în termenul legal de 45 de zile de la înregistrarea contestației. Contestația dedusă spre soluționare instanței judecătorești privind decizia de pensionare se impune a fi respinsă ca inadmisibilă, în urma admiterii excepției nelegalei îndepliniri a procedurii prealabile. Această excepție procesuală urmează regimul juridic instituit de art. 193 alin. (2) C. proc. civ., în sensul că poate fi invocată numai de către pârât, prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii, neputând fi ridicată, din oficiu, de către instanță. Subliniem, în acest context, faptul că, potrivit art. 149 alin. (2) din Legea nr. 263/2010, procedura de examinare a deciziilor supuse contestării reprezintă o procedură administrativă prealabilă, obligatorie, fără caracter jurisdicțional, fiind ca atare incident art. 193 alin. (1) C. proc. civ.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

➤ ***În unanimitate, participanții au agreat soluția expusă în opinia formatorilor INM, în sensul respingerii ca inadmisibilă a contestației formulate în fața instanței dacă contestația împotriva deciziei de pensionare a fost introdusă cu nerespectarea termenului de 30 de zile de***

sesizare a Comisiei Centrale de Contestații dar Comisia nu a formulat niciun răspuns în termenul legal de 45 de zile de la înregistrarea contestației”.

În motivarea soluției a fost exprimată și opinia conform căreia formularea contestației la Comisia Centrală de Contestație peste termenul de 30 zile echivalează cu efectuarea unui act de procedură peste termenul legal, contestația formulată fiind astfel sancționată cu nulitatea, dispozițiile în materia jurisdicției asigurărilor sociale completându-se cu cele ale Codului de procedură civilă, conform art. 156 din Legea nr. 263/2010.

În cadrul dezbaterilor a fost analizată și o problemă de drept ridicată în fața instanțelor de contencios administrativ, care vizează însă materia dreptului muncii, comunicată de Curtea de Apel Oradea:

➤ **Dacă art. 105 alin. (2) Codul muncii se interpretează în sensul că instituie o sancțiune aplicabilă cu condiția dovedirii în speță că angajatul a lucrat peste fracțiunea de normă menționată în contractul de muncă, ori în sensul că instituie o prezumție absolută privind norma întregă a duratei muncii pentru care a fost încheiat contractul, consecința lipsei mențiunii privind „repartizarea programului de muncă”, respectiv considerarea contractului ca fiind încheiat pentru normă întregă, nefiind condiționată de dovada faptului că s-a lucrat cu depășirea duratei parțiale.**

➤ **Dacă măsura stabilită în baza art. 105 alin. (2) din Codul muncii se poate dispune retroactiv, fără nicio limită de timp.**

Problema a fost ridicată în litigiile având ca obiect anularea proceselor-verbale de control, întocmite de inspectoratul teritorial de muncă, prin care s-a stabilit în sarcina persoanelor controlate obligația de a încheia contracte pentru normă întregă în cazul în care cele prezentate la control cuprindeau doar durata muncii nu și repartizarea programului de muncă, fără ca organul de control să constate în fapt că angajații desfășoară activitate peste durata parțială menționată în contract. Măsura a fost dispusă cu privire la toată perioada pentru care exista contractul cu timp parțial, respectiv începând cu data încheierii contractului individual de muncă.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

➤ ***Dispozițiile art. 105 alin. (1) C. muncii reprezintă o normă generală cu caracter imperativ, în contractele individuale de muncă cu timp parțial fiind obligatorie menționarea repartizării programului de lucru. Angajatorul poate opta pentru repartizarea egală sau inegală a timpului de muncă, conform art. 113 alin. (2) C. muncii, condiția prevăzută la art. 105 alin. (1) lit. a) fiind îndeplinită fie prin precizarea efectivă a modalității de repartizare a programului de lucru fie, cel puțin, prin trimitere la un grafic de repartizare, care trebuie comunicat angajatului, în condițiile art. 117 C. muncii.***

➤ ***Nerespectarea dispozițiilor art. 105 alin. (1) lit. a) C. muncii cât privește menționarea repartizării programului de lucru în contractele individuale de muncă cu timp parțial se sancționează, potrivit art. 105 alin. (2), cu considerarea contractului ca fiind încheiat pentru normă întregă, sancțiune aplicabilă retroactiv, de la momentul încheierii contractului.***

Întocmit:

Prof. univ. dr. Raluca DIMITRU, formator INM

Prof. univ. dr. Elena-Luminița DIMA, formator INM

Nadia-Simona ȚĂRAN, personal de specialitate juridică asimilat magistraților, INM